

Потпуковник **МИОДРАГ АНТИЋ**

ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧКА ЗАМИСАО ЗА КОМАНДНО-ШТАБНЕ РАТНЕ ИГРЕ

Да би команданти и њихове команде могли са успехом да извршавају своје задатке у рату, потребно је да се мирнодопском обуком оспособе и навикну на рад под ратним условима. Командно-штабне ратне игре (КШРИ), као једна од погодних форми обуке старешина и штабова, даће очекиване резултате ако се, поред осталих услова, и метод рада у њима буде прилагођавао знанственом нивоу учесника и ако задаци буду произишавали из правилно постављене оперативно-тактичке замисли. Ова замисао треба да послужи као реална база за састављање претпоставки у задацима и да пружи остале податке за оформљавање плана за извођење КШРИ. Природно је да она треба да одговара теми, наставним питањима, условима под којима ће се изводити игра,¹⁾ степену играјућих команди и уздигнутости учесника.

Док тема *одређује* само радњу (напад, одбрана, марш итд.), *дотле* наставна питања *условљавају* ситуације у којима се може остварити њихова прорада. На пример, ако међу осталим наставним питањима треба прорадити и „прегруписивање“, онда се распоред снага за почетну ситуацију мора поставити тако да се ова радња може обавити током извођења КШРИ; ако треба прорадити питање „провера и утврђивање садејства“, онда се морају створити услови и време за проигравање тога; ако се жели обрадити неко специфично питање из рада родова и служби, онда правилним постављањем замисли такође треба створити могућност за њихову прораду. Другим речима, не би било целисходно створити прво ситуацију па тек онда из ње извучити наставна питања која ће се прорађивати у току извођења КШРИ, већ се мора ићи обратним путем.

Оперативно-тактичка замисао у првом реду треба да буде у складу са реалним могућностима јединица, с тим што се код КШРИ за супротну страну могу узети јединице које припадају армијама једне или више страних држава (могућих или евентуалних непријатеља), или сопствене јединице за обе стране. У првом случају игра-

¹⁾ У чланку је обрађено питање оперативно-тактичке замисли првенствено за двостране двостепене КШРИ, када се изводе по одлукама играјућих команди, али многе од изнетих поставки важе и за остале врсте ратних игара (РИ), па и за тактичке и оперативне задатке код осталих форми обуке.

јуће команде радиле би по сопственој тактици и са сопственим формацијама, док би руководство било у улози супротне стране, придржавајући се тактике и формација изабраног непријатеља. Ако би се ратна игра изводила уз учешће сопствених команди на обема странама (двостране КШРИ), онда би, по моме мишљењу, било најбоље да и једна и друга страна раде са сопственом формацијом, придржавајући се сопствене тактике, без обзира на то што основна замисао за дејство једне стране може да произилази из могућих варијанти дејства евентуалног непријатеља.

Иако је корисно да се ратне игре пројектују и изводе у пограничним зонама и на појединим правцима по варијантама евентуалног непријатељског дејства, ипак се оне из чисто наставних разлога могу пројектовати и изводити на било ком правцу или просторији у приграничној зони или у унутрашњости сопствене територије. У том случају не би било потребно да се разрађују конкретна дејства евентуалног непријатеља почев од судара на граничном фронту па до рејона на коме ће се изводити КШРИ, већ је довољно да се поставе јединице и разраде њихова дејства само у опсегу који је потребан за стварање почетне ситуације за рад на тој игри. При томе би требало водити рачуна о реалним могућностима јединица, о логичном развоју ангажованих снага, с обзиром на карактер земљишта, као и о циљу који би се могао поставити играјућим странама на изабраном рејону.

Иако величина јединица и врста задатка (тактички, тактичко-оперативни или оперативни) утичу на садржај и карактер замисли, ипак не би требало износити широке стратемске концепције и идеје из ратних планова да би се дошло до почетне ситуације за КШРИ, већ би било довољно да се постави само тактичка радња која је непосредно претходила и довела до почетне ситуације за КШРИ. Под овом непосредном претходном радњом требало би подразумевати сва дејства која су се одиграла у претходном периоду (просторно и временски), из којих може произићи почетна ситуација за КШРИ, као наставак дотадашње радње или нове по њеном завршетку. Дакле, ова претходна радња непосредно утиче на доношење одлуке за радње које ће се проигравати у КШРИ.

Оперативно-тактичку замисао, која претставља један од првих послова при изради елабората за извођење КШРИ, требало би да саставља разрађивач са својим помоћницима за обе играјуће стране, а по потреби и за поједине родове и службе. Пошто метод рада групе може бити различит, покушају да на конкретном примеру прикажемо један од тих метода, као и садржај рада при постављању оперативно-тактичке замисли за двострану двостепену КШРИ, у којој ће се дејства разигравати по одлукама играјућих команди.

Група разрађивача најпре треба да одлучи да ли ће се предвиђена радња изводити као почетни судар или у извесној етапи (фази) борбених дејстава, затим да одреди положај у коме ће се наћи јединице играјућих страна (непосредни додир са или без пре-

груписавања, напад из подилажења, и сл.) и правац у коме треба да буде оријентисано дејство играјућих страна на основу разматрања рејона који је дат или на коме се намерава да изведе КШРИ. После тога могло би се приступити постепеном разрађивању оперативно-тактичке замисли у којој треба поставити почетну ситуацију и дејства у току извођења ратне игре (динамике).

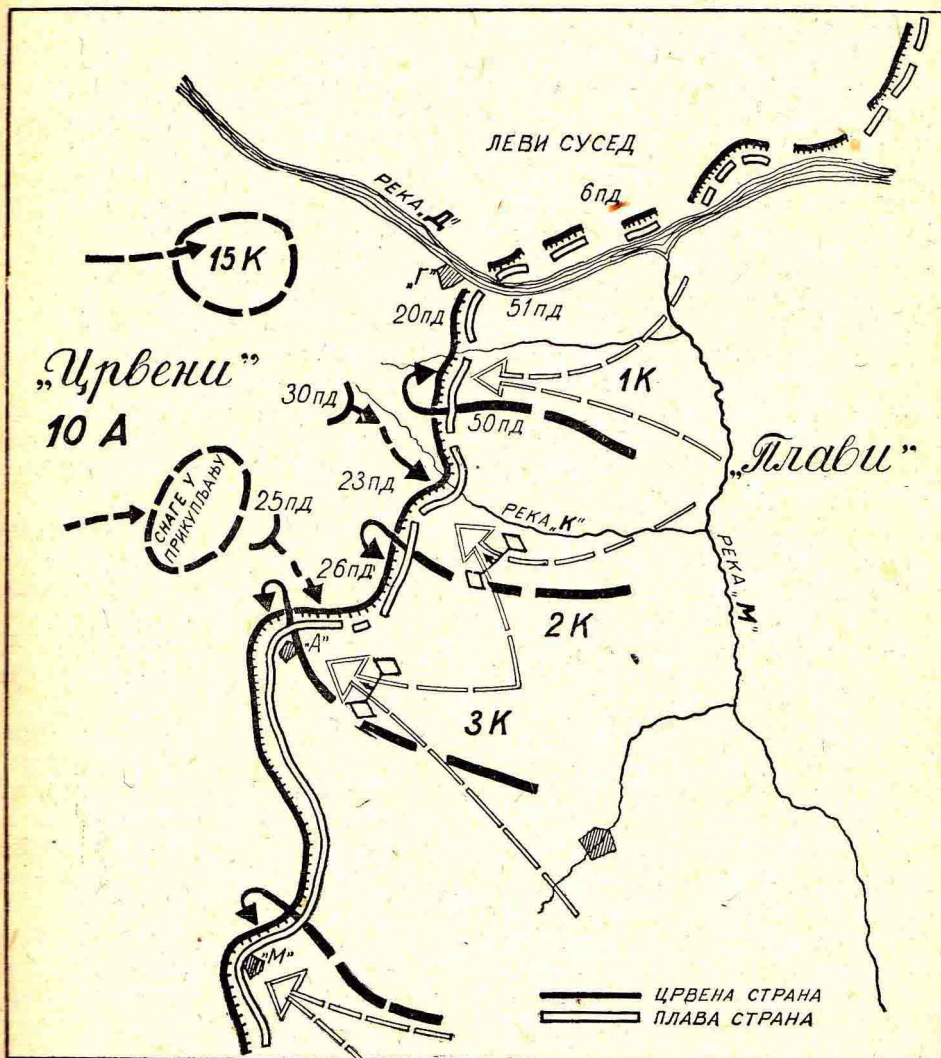
Постављање почетне ситуације

После разматрања напред изнетих питања и проучавања рејона на коме ће се изводити борбена дејства, разрађивачи треба да одреде непосредну претходну (тактичку или оперативну) радњу јединица оне команде која је један степен виша од највише играјуће команде, из којих ће проizaћи почетна ситуација и да у грубом одреде линију са које ће почети рад у КШРИ²). При томе они узимају у обзир и рад суседних јединица, ако ове постоје и ако њихова дејства могу имати непосредан утицај на рад играјућих команди. После тога разрађују се за супротну страну дејства јединица које се супротстављају снагама већ постављене стране. То се најбоље може видети из шеме 1 која приказује почетни рад на постављању основне оперативно-тактичке замисли за двострану двостепену КШРИ по теми: „„Црвена страна“ — корпус у нападу на правцу помоћног удара у оквиру армиске операције; „Плава страна“ — пд у одбрани организованог на брзу руку.“ Пошто је 15 К „Црвених“³) у овом случају највиша играјућа команда у КШРИ, то ће разрађивач са помоћником за „Црвену страну“ (у присуству помоћника за „Плаву страну“) поставити непосредну претходну радњу (операцију) 10 А „Црвених“. У овом случају операција 10 А „Црвених“ одвијала би се са реке „М“ (као природне линије) до линије „М“—„А“—„Г“, на којој ће се поставити распоред јединица за почетну ситуацију „Црвених“ за КШРИ (шта је било пре доласка на р. „М“ и због чега са ње отпочињу дејства у таквом распореду, није битно за почетну ситуацију у овој ратној игри). А пошто ће 15 К дејствовати на правцу помоћног удара (на левом крилу армије), између р. „Д“ и р. „К“, тако да ће на његов рад имати утицаја и снаге левог суседа, то ће бити нужно да се разраде претходна дејства и тих снага. После тога, разрађивач са помоћником за „Плаву страну“ (у присуству помоћника за „Црвену страну“) треба да изрази непосредно претходна дејства ангажованих „Плавих“ снага у зони 10 А „Црвених“ и њеног левог суседа до линије „М“—„А“—„Г“, на којој ће се такође поставити распоред јединица за почетну ситуацију „Плавих“, одређујући

²) Највиша играјућа команда у двостраног двостепеног КШРИ по теми: „Црвена страна“ — корпус у нападу; „Плава страна“ — пд у одбрани“ јесте команда корпуса „Црвених“, а један степен виша команда од ње је армија.

³) Ако би највиша играјућа команда била на страни „Плавих“, онда би се виша јединица за један командни степен постављала у односу на њу.

прецизно оне јединице које се налазе на простору на коме ће дејствовати играјућа команда 15 К и суседне команде — ако имају непосредног утицаја на њен рад — док се дејства јужно и северно од овог простора могу поставити у грубим цртама (али ни то није неопходно). Према томе, за „Плаву страну” треба разрадити дејства не само за јединице команде која је један степен виша од играјуће дивизије, већ дејства свих одговарајућих снага „Плавих” које се налазе према снагама „Црвених” у зони на којој ће дејствовати 15 К и његови непосредни суседи. Из овако постављене претходне радње

Шема 1

„Црвених” и „Плавих” произаћи ће почетна ситуација за играјуће команде како 15 К „Црвених”, тако и 50 пд „Плавих”.

Пошто ускладе обострана претходна дејства и линију са које ће почети рад у КШРИ, разрађивачи треба да их учртају на шеми или карти као и општи распоред јединица за почетну ситуацију. При томе је неопходан бројни преглед јединица обе играјуће стране на основу кога се израчунава општи однос снага, однос снага на правцу главног и помоћног удара, као и за поједине етапе — фазе борбе. У овим прегледима, које обично састављају помоћници страна са помоћницима за родове и службе, треба изнети бројне називе јединица и њихове формациске саставе.

У наведеном примеру учртана су претходна дејства и распоред јединица 10 А у моменту када су одбраном успеле да задрже јединице „Плавих“ на линији село „А“ — р. „Д“, тј. распоред у рејону на коме ће дејствовати играјући 15 К и главне снаге 10 А као десног суседа, као и распоред непосредног левог суседа северно од р. „Д” (зато што се 15 К налази на армиском крилу). Према учртаном распореду „Црвених“ претстављен је и распоред јединица „Плавих” у моменту када су биле задржане одбраном „Црвених”.

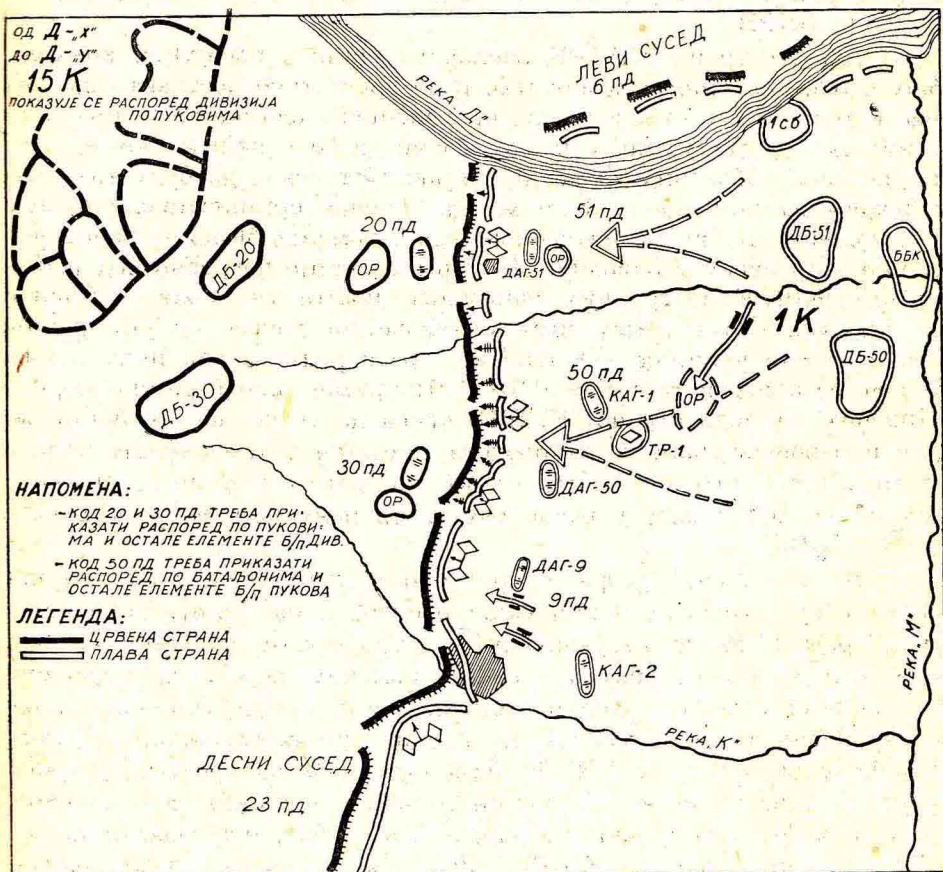
Пошто је извршено учртавање општег распореда снага, помоћници разрађивача за једну и другу страну треба да анализирају и разраде дејства унутар јединица играјућих команди, и то прво за јединице највише играјуће команде и њених непосредних суседа, а потом за јединице супротне стране, учртавајући њихов распоред на линији за почетак рада у КШРИ у оквиру два, а за непосредне суседе довољан је распоред у оквиру једног нижег командног степена (види шему 2).

У наведеном примеру за „Црвену страну” одређен је ток прикупљања 15 К и учртани рејони прикупљања са распоредом јединица по дивизијама и пуковима. Исто тако су учртане и јединице (20 и 30 пд „Црвених”) које се налазе у непосредном додиру са непријатељем на фронту, на коме ће 15 К дејствовати у току КШРИ. За суседе јужно од р. „К” и северно од р. „Д” учртан је распоред само за један нижи командни степен. На шеми је за „Плаву страну” такође приказан ток дејстава и учртан распоред јединица у зони на којој ће дејствовати 15 К „Црвених” и његови непосредни суседи (јужно од р. „К” и северно од р. „Д”), при чему је играјућа 50 пд „Плавих” претстављена распоредом за два нижа командна степена (закључно са батаљоном), а њени суседи (9 и 51 пд) само елементима борбеног поретка, који могу бити од утицаја на рад и дејство играјућих команди једне и друге стране.

Учртавање јединица и установа родова и служби треба вршити само у обиму који је потребан за рад играјућих команди у целини и рад одговарајућих органа родова и служби који учествују на КШРИ. Исто тако, за органе позадине, који имају задатак да врше планирање и материјално-техничко обезбеђење претстојећих борбених дејстава, требало би уносити податке у складу са предвиђеним

обимом активирања тих органа у КШРИ и наставним питањима која се желе обрађивати. Пошто се позадина састоји из низа служби, то при разради треба дати не само елементе потребне за рад општепозадинских органа, већ и податке који су неопходни за рад појединих служби у току извођења КШРИ.⁴⁾

Шема 2

У овом првом делу разраде почетне ситуације, који служи као основа за оформљење докумената и података које играјуће

⁴⁾ Код специјалних позадинских или других РИ распоред и стање јединица и установа које у њима учествују треба разрађивати потпуно, са свима прорачунима и осталим потребним елементима за рад одговарајућих органа. Код КШРИ, у којима органи појединих служби позадине „играју” у смањеном саставу, мора се правилно одмерити обим послова које могу да обаве органи таквог састава. За детаљно проигравање свих питања (нарочито код позадинских служби) могу се планирати посебне РИ које су, начелно, једно-стране, једно-или више степене.

стране треба да знају пре почетка КШРИ, требало би разрадити и ваздухопловну ситуацију, тј. одредити јачину, састав, базирање и дејства авијације у претходним радњама обеју страна, као и у моменту постављеног распореда на линији за почетак рада у КШРИ на целокупном фронту, а посебно на делу фронта јединица које учествују у КШРИ.⁵⁾

Код двостраних КШРИ распоред јединица играјућих команди обеју страна на линији за почетак рада треба тако поставити да њихове команде могу отпочети рад на доношењу одлуке за радњу коју ће изводити у тој ратној игри. То значи да би у нашем примеру јединице 15 К „Црвених“ и 50 пд „Плавих“ требале да буду тако распоређене да команда 15 К може да отпочне организациски процес за доношење одлуке за прелаз у напад, а команда 50 пд за доношење одлуке о преласку у одбрану. Међутим, ово није потребно код једностраних КШРИ и групних занимања, пошто се може поставити да супротна страна (коју игра руководство) донесе одлуку раније и да се њене јединице већ налазе у распореду за тактичку радњу која ће се одигравати током КШРИ. На пример, ако играјући корпус „Црвених“ (у једностраној КШРИ) треба да се обучава у организацији и извођењу напада, руководство, које би у том случају било у улози „Плаве стране“, може одмах поставити јединице „Плавих“ тако да се већ налазе у распореду за одбрану коју ће проигравати у току КШРИ.

По завршеној разради претходних тактичких (оперативних) радњи обеју страна и постављању распореда на линију за почетак рада, требало би да разрађивачи на заједничком састанку разраде одлуку или само основну замисао за команду, која је за један степен виша од највише играјуће команде (и за суседе уколико њихово дејство може бити од утицаја на рад играјућих команди) за радњу која ће се изводити у КШРИ. Том приликом за играјуће команде не треба давати готове одлуке ни распоред јединица, већ само оне податке који су потребни за израду докумената (заповести) по којима ће почети рад на КШРИ. Међутим, за суседе играјућих команди (чију ће улогу играти руководство) треба дати и елементе борбеног поретка који могу бити од утицаја на рад и дејство играјућих команди обеју страна.⁶⁾ Тако, у наведеном примеру (шема 3), у одлуци за напад 10 А „Црвених“ играјућем 15 К могли би се дати само ови елементи: задатак, зона дејства, базирање, састав корпуса

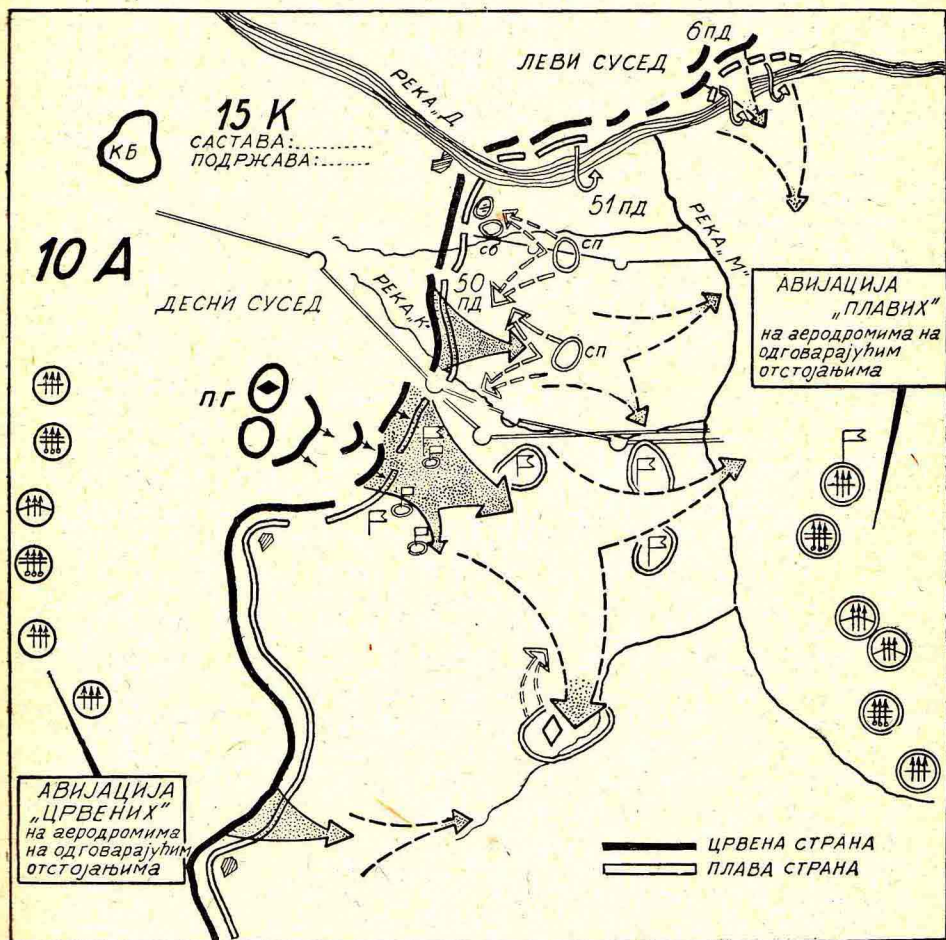
⁵⁾ Учртавање претходних дејстава и распореда више команде и играјућих страна може се вршити на једној карти ако то њена размера омогућава.

⁶⁾ За велике јединице или јединице на самосталном или одвојеном правцу, на чији рад и доношење одлука не могу имати битног утицаја дејства претпостављене команде и суседа, у оперативно-тактичкој замисли се може дати и евентуална одлука играјућих команди.

и ко га подржава, а његовом десном суседу (јединици на правцу главног удара армије), као и левом, прецизирати све елементе борбеног поретка који су од утицаја на рад играјућих команди.

За другу страну требало би дати одлуку или само основну замисао, тако да се пред фронтом прве стране покаже распоред свих јединица у зони дејства играјућих команди и непосредних су-

Шема 3

седа, а не само за један степен више од играјуће команде на тој страни. То значи да би у изнетом примеру код „Плавих“ требало учртати распоред свих јединица пред фронтом играјућег 15 корпуса и његових суседа (без обзира што се на страни „Плавих“ налази као играјућа само 50 пд), а даље само линију фронта. При томе би

играјућој 50 пд такође требало дати задатак, зону, базирање, састав и ко ће је подржавати, али не и распоред унутар саме дивизије, јер он зависи од одлуке играјуће команде.⁷⁾

Дејства у току извођења КШРИ (динамика)

После прецизирања одлука или само основних замисли за почетна дејства обеју страна, разрађивачи треба да предвиде ток борбених дејстава, односно динамику боја у току извођења РИ. Они треба да учртају замишљени ток дејстава по етапама (фазама) — уносећи само основне смернице дејстава играјућих команди на основу предвиђених дејстава страна у целини и да конкретно разраде дејства суседа (пошто успех играјућих команди зависи од њихових сопствених одлука и успеха суседа у току извођења КШРИ). У наведеном примеру (шема 3) приказана су дејства 10 А „Црвених” и противдејства „Плавих” по етапама и рад десног (на правцу главног удара, у рејону јужно од р. „К”) и левог суседа (северно од р. „Д”). За играјући 15 К одређена је основна смерница у склопу дејства армије у целини и предвиђеног дејства левог суседа, као и противдејства „Плавих” — које руководство намерава да изведе — осим играјуће 50 пд, која се супротставља у зони дејства 15 К.

По извршеној разради дејстава јединица КоВ треба разрадити и ваздухопловну ситуацију, одредити места базирања и степен напрезања авијације за дејства на целом фронту и број авиополетања за играјуће команде у појединим фазама (етапама) борбе (операције).

Оперативно и астрономско време

При разради замисли треба код обеју страна ускладити оперативно време за пријем докумената (по којима ће почети рад на КШРИ) са почетним распоредом. Тако, на пример, ако би команда 15 К „Црвених” имала да прими заповест за почетак рада по оперативном времену у 18,00 15.6, онда би и команда 50 пд „Плавих” требала да прими заповест за почетак рада у исто оперативно време. У противном, играјућим странама се не би могли уручити сагласни подаци о стању на фронту, те би једна страна имала да ради по једној, а друга по другој ситуацији.

Очигледно је да би се рад на КШРИ развијао најприродније (а то би и за учеснике било најпогодније) кад би се оперативно време поклапало са астрономским временом у току извођења КШРИ. Међутим, према циљу обучавања могу се примењивати оперативни скокови иако они доводе до несклада између оперативног и астро-

⁷⁾ У другим случајевима за играјуће команде се могу давати ужи или шири подаци, зависно од тога у ком степену руководство жели да утиче на рад играјућих команди.

номског времена. При томе би требало водити рачуна да се наглим скоковима не створе потешкоће учесницима при укључивању у рад, јер би се то могло неповољно одразити на целину, а нарочито на рад појединих служби позадине. Ипак, у замисли би требало вршити извесна усклађивања оперативног са астрономским временом. Тако, на пример, за КШРИ које се изводе на терену, морају се ускладити годишње доба и атмосферски услови са стварним годишњим добом и стањем времена у коме се изводи игра. Међутим, од овога се може отступити при извођењу игара на картама у учионици. Количина времена које се ставља на расположење учесницима за поједине радње (ван оперативних скокова) треба да се поклапа са оперативним временом. (На пример, ако би рад на процени ситуације по оперативном времену трајао три часа, онда би исто толико времена требало обезбедити учесницима за ту радњу и у току РИ.) Исто тако, доба дана по оперативном времену треба да одговара стварном добу дана када ће се та радња проигравати (рад који се по задатку предвиђа ноћу треба и на игри да се обавља ноћу, и обратно).

Већ је напоменуто да „оперативни скокови“ треба да буду реални како би се учесницима игре дало довољно времена за рад и омогућило да правилно схвате промене, које су се могле догодити у међувремену, и њихове последице. Поклапање оперативног са астрономским временом може се извршити за почетак припремног периода тако да се цео организациски процес у командама и рад на доношењу одлука обави под тим условима, с тим да се на динамику пређе по извршеном оперативном скоку. При овоме треба подесити да се час за почетак дејстава који је предвиђен оперативним временом поклопи са часом стварног времена, без обзира на то што се датуми неће поклапати, да би се ноћна дејства (предвиђена по оперативном времену) заиста развијала у току ноћи, и обратно. Поклапање оперативног са астрономским временом може се поставити и за почетак динамике, али и у том случају треба тежити да се усклади време у припремном периоду у погледу доба дана.

У оба случаја за усклађивање оперативног и стварног времена може корисно послужити „Табеларни преглед времена“, као помоћни документ, у коме би се изнеле основне радње обе стране у току КШРИ са упоредним означавањем оперативног и стварног времена за сваку радњу, јер он знатно олакшава одређивање датума при разради задатка и „Плана за извођење КШРИ“.

Техничко оформљење замисли и задатка

Оперативно-тактичку замисао за ратну игру већег обима начелно би требало оформљавати *текстуелно* (са потребним шемама), у виду „опште“ и „посебне“ оперативно-тактичке замисли или излагањем рада по периодима — до почетне ситуације и посебно за дејства у току извођења РИ (динамике), док се замисао за мање игре може оформити само у виду *шеме са легендом*.

При текстуелном оформљењу замисли на први начин, у „општој“ замисли треба изнети податке о дејству јединица команде која је за један степен виша од највише играјуће команде у КШРИ и о дејству њених суседа и супротстављених јединица супротне стране. При излагању тока дејстава у „општој“ замисли треба обухватити рад у периоду до почетне ситуације, у самој почетној ситуацији и у току динамике боја, а у „посебној“ замисли изнети податке о дејству јединица играјућих команди до почетне ситуације и у самој почетној ситуацији, а само основне смернице за ток рада при извођењу КШРИ. Ако се текстуелно оформљење замисли врши на други начин, тј. по периодима, онда се у излагању треба држати редоследа који је углавном изнет у разматрањима у овом чланку.

Пошто су у оформљеној оперативно-тактичкој замисли изнети сви подаци који се односе на рад једне и друге стране, то, при оформљењу задатка⁸⁾ за рад играјућих команди, треба узети само оне податке из оформљене замисли које би играјуће стране могле познавати у конкретној ситуацији, тежећи да се обе стране поставе у приближно исте услове и да се једној страни не би дало више података него другој. Од умешности разрађивача у овом погледу битно зависи реалност рада команди у току игре и њихово правилно обучавање. Ове податке треба оформљавати у виду онаквих докумената какве би претпостављена команда у стварности уручивала играјућим странама у ситуацији која се проиграва у КШРИ. Због тога не би било целисходно састављати задатак по „школском типу“ у виду „опште“ и „посебне ситуације“, као што се то врши за групна занимања. Овде постоје две групе докумената — у једнима се износе подаци о претходним дејствима и почетном распореду јединица, а друга су извршна наређења (која играјућим странама дају податке за почетак рада на КШРИ). Документа из прве групе требало би раније уручивати играјућим странама зато што би их они стварно познавали још пре извођења радње која ће се проигравати. Она се могу оформити у виду информације или борбених извештаја са шемама, и слично⁹⁾, а документа друге групе у виду заповести, борбених наређења, и сл. (тј. у форми докумената које би играјуће команде добиле у стварној ситуацији) нормално треба уручивати учесницима на сам дан почетка КШРИ.

⁸⁾ Овде се износи само оно што је у вези са оперативно-тактичком за мисли, пошто оформљење задатка претставља посебну тему.

⁹⁾ Зато на појединим документима који се уручују учесницима не би требало стављати „Задатак бр...“; тај натпис може да буде само на корицама елабората у целини.